

Skrot helseforetaksmodellen, Vestre

Noe må gjøres i Psykisk helsevern for barn og unge (BUP). Systemet er i ferd med å kollapse.

TEKST

Rune Flaaten Bjørk

PUBLISERT 30. april 2024

EMNER

helseforetaksmodell

New Public Management

privatisering

markedstenkning

Retningslinjer

Rune Flaaten Bjørk (Foto: Tron Trondal)

I dag er det 1. mai. I dette åpne brevet til helseminister Jan Christian Vestre foreslår jeg to radikale tiltak for å bedre tilbudet til barn og unge rundt omkring i landet: skrot helseforetaksmodellen og sats på kommunen.

Hvis ikke noe gjøres, frykter jeg at private helsetjenester med tiden vil fortrenge det offentlige tilbudet. Det er ingen ønsket utvikling.

Old Public Management

Markedstenkningen (New Public Management) har for lengst gått til hodet på ledelsen i helseforetakene, som fremstår som mer motivert av inntjening enn av å yte god helsehjelp. Som om sykehus var noe man kunne tjene penger på.

I spesialisthelsetjenesten trues vi derfor jevnlig med sanksjoner (for eksempel tilbakekalling av vikariater) dersom klinikkene ikke leverer på måltallene (for eksempel fristbrudd), og vanvittig mye tid kastes bort på møter om inntjening (innsattsstyrt finansiering) og kreative måter å innfri leveransen på.

Kontroll over produksjonsmidlene

Helseforetaksmodellen har bidratt til at behandlerne gradvis har mistet kontrollen over produksjonsmidlene. For psykologenes del består produksjonsmidlene primært av fagkunnskap.

Da jeg begynte i min første jobb i BUP for 20 år siden, hadde vi langt større frihet til å anvende faget i klinikken. Den gang var det lov å tenke selv, og ta kloke, selvstendige avgjørelser i behandlingen.

Mangel på autonomi har imidlertid ført til at mange spesialister har flyktet over i det private, der det er mindre toppstyring og mer faglig frihet. De private psykologtjenestene popper derfor opp som paddehatter.

Veien til helvete er brolagt med gode retningslinjer

Det er lett å forstå Helsedirektoratets ønske om at utredning og behandling ikke overlates til tilfeldighetene. Det er liten tvil om at det ligger gode intensjoner bak retningslinjene. Tilbudene bør være like overalt, men i praksis gis det altfor lite rom for skreddersøm ute i klinikkene.

Klinisk skjønn fases ut og erstattes med blind lydighet til prioriteringsveilederen og pasient-/pakkeforløpene. Alle pasientene kjøres gjennom den samme kverna. Har pasienten behov for mer oppfølging enn det som er spesifisert i pakkeforløpet (for eksempel utvidet utredning for ADHD), henvises pasienten videre til andre system (for eksempel PP-tjenesten).

Pakkeleken i helsevesenet

Mange barn, ungdom og familier opplever seg som kasterbatter i systemet. De sendes frem og tilbake mellom BUP, PPT, barnevern og skolehelsetjeneste. Store summer kastes bort på denne pakkeleken hvert år. Familiene må starte på nytt hver gang de møter en ny behandler.

Pakkeleken skyldes mest sannsynlig dette: Noen pakker må sendes ut av huset for å gjøre plass til nye pakker. Og noen håper det finnes en mer adekvat håndtering av pakken i et annet system.

Ironien i denne pakkeleken er at vi konkurrerer mot oss selv. Vi er jo alle sammen offentlig ansatt. Det er Kongen i statsråd som betaler lønna vår uansett om vi jobber i BUP, PPT eller barnevern.

Kjære helseminister, hvorfor driver vi likevel med denne kostbare pakkeleken? Hvorfor kan vi ikke bare tilby barn og unge den hjelpen de har behov for der de er?

Sats på kommunen

En grunnleggende utfordring med sosialdemokratiet er at det baserer seg på store systemer, regulert av ulike lovverk. De ulike tjenestene har delvis overlappende mål, og vi snubler derfor i føttene på hverandre hele tiden.

Kommunen er imidlertid den viktigste forebyggingsarenaen for psykisk helse. God psykisk helse skapes i kommunen, i gode barnehager, gode skoler og i fritidstilbud. Det er fellesskapet, folka på grasrota, som skaper god psykisk helse i samfunnet, ikke psykologene.

Kommunen kunne likeledes ha vært den viktigste arenaen for behandling av psykiske lidelser dersom mer av ansvaret for de psykiske helsetjenestene ble flyttet fra helseforetakene og over i kommunen.

Sats derfor på kommunen, Jan Christian Vestre. Sats på å gi barna våre en god oppvekst. Lokalt forankra helsepersonell er de beste til å tilby helsehjelp på lavest mulige innsatsnivå (LEON-prinsippet) til en lavest mulig pris.

En solid kommunal eller interkommunal psykisk helsetjeneste vil også kunne utkonkurrere de private psykologkontorene i arbeidsmarkedet. I kommunen får behandlerne gode arbeidsbetingelser (sykepenger og pensjon) og psykologene nyter en høy grad av faglig autonomi i jobben sin.

Closing time

Høyresida har dessverre rett. Helsebyråkratiet er blitt for stort og tungrodd, og spesialisthelsetjenesten har vokst seg ut av sitt gode skinn. Det er ikke mulig å få tannkremen tilbake i tuben igjen.

Privatisering er heller ikke løsningen. Se bare på USA.

Hold derfor til venstre, Jan Christian Vestre. Skrot helseforetaksmodellen og sats på kommunen. Sats på en god oppvekst for barna våre og kortreist psykisk helsehjelp.

Merknad: Rune Flaaten Bjørk er medlem i Bærum SV

TEKST

Rune Flaaten Bjørk

KONTAKT: r.f.bjork@psykologi.uio.no